

היום נלמד בעזרת ה'

עבודה זרה דף נט

(בעמ' הקודם)

ר"ל איקלע לבצרה: ריש לקיש הזדמן לעיר 'בצרה', וראה ישראלים שאוכלים פירות לא מעושרים, ואסר עליהם לאוכלם עד שיעשרום.

חזא מיא: וכן הוא ראה שם מים שהשתחוו להם עבודי כוכבים ושותים אותם ישראלים, ואסר עליהם את המים.

אתא לקמיה דרבי יוחנן: בא ריש לקיש לפני רבי יוחנן, אמר לו רבי יוחנן - 'בעוד שבגדיך עליך תחזור אצלם ותתיר להם את מה שאסרת, ואל תמתין אפילו לנוח מטורח הדרך'. והטעם הוא -

בצר לאו היינו בצרה: לפי שריש לקיש חשב בטעות שהעיר 'בצר' הכתובה בתורה שהיא מארץ ישראל היא העיר 'בצרה' וחייבת במעשר, אבל באמת 'בצר' אינה 'בצרה', ו'בצרה' היא מחו"ל ופטורה ממעשר.

ומים של רבים אין נאסרין: וכן מים השייכים לרבים אינם נאסרים אפילו אם השתחוו להם.

רבי יוחנן לטעמיה: כלומר רבי יוחנן שאמר כך לר"ל הולך בזה לשיטתו שמים של רבים אינם נאסרים.

קושיא: הא דיחיד וכו': משמע שרק מים של רבים לא נאסרים, אבל מים של יחיד כן נאסרים, וקשה, שהרי הם מחוברים לקרקע, וכל דבר המחובר לקרקע לא נאסר משום ע"ז.

תירוץ: לא צריכא: לפעמים המים נתלשים ע"י גל, ולכן אם הם של יחיד הם נאסרים, ומחמת כן אמר רבי יוחנן שכיון שהם של רבים אינם נאסרים אפילו אם הם נתלשו.

קושיא: **סוף סוף:** אם כן הרי זה ממש דומה ל'אבני הר שנדלדלו' (= שנתלשו ממקומם מאליהם) שלמדנו לעיל (מו.) שנחלקו בזה בני רבי חייא ורבי יוחנן, והגמ' לעיל לא אמרה מי המתיר ומי האוסר, ונמצא שיש להוכיח מכאן שרבי יוחנן הוא האוסר, שהרי הוא אוסר מים תלושים של יחיד, וא"כ קשה מדוע הגמ' לעיל לא אמרה שרבי יוחנן הוא האוסר?

תירוץ: **לא צריכא:** מדובר שהגוי הכה על המים מלמטה ותלש אותם ואז השתחווה להם, וא"כ יש בהם תפיסת ידי אדם ואין זה דומה לאבני הר שנתלשו מאליהם, ולכן אם המים של יחיד הרי הם נאסרים.

*

רבי חייא בר אבא הזדמן למקום הנקרא 'גבלא', וראה שם בנות ישראל שהתעברו מעכו"ם שמלו ולא טבלו. וכן ראה יין שמזג אותו העכו"ם במים, ושתו ישראלים את היין. וכן ראה תורמוסים (= מין קטניות) שמבשלים אותם העכו"ם, וישראלים אוכלים אותם.

אתא לקמיה דרבי יוחנן: הלך רבי חייא בר אבא לפני רבי יוחנן, ואמר לו רבי יוחנן - 'צא ותכריז על בניהם שהם ממצרים, ועל היין שהוא אסור משום יין נסך, ועל התורמוסים שאסורים משום בישול עכו"ם, וזאת (= כלומר תאסור להם את התורמוסים) משום שאינם בני תורה (= יבואר להלן).

טעמו של רבי יוחנן:

על בניהם שהם ממצרים: לפי שר"י סובר שגוי הבא להתגייר אינו 'גר' עד שימול ויטבול, וכיון שהם לא טבלו הרי הם גויים גמורים, ור"י סובר שגוי (וכן עבד) הבא על בת ישראל הוולד הנולד מהם ממזר.

ועל יינם משום יין נסך: לפי שכשם שאומרים לנזיר 'לך מסביב ואל תתקרב לכרם' (= שאסור לו לשתות יין ולאכול ענבים, ועליו להתרחק מהאיסור שמא יאכל מהענבים שבכרם), כך צריך להתרחק מיינ נסך, ולכן הוא אסר עליהם יין שמזגו נכרי במים למרות שלא נגע בו.

ועל תורמוסן משום **בישולי עובדי כוכבים לפי שאינם בני תורה**: משמע שרק בגלל שאינם בני תורה גזר לאסור את תורמוסן, אבל אם הם היו בני תורה היה מותר להם. הגמ' מקשה על כך:

והאמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל מאכל שנאכל חי ללא בישול אינו אסור משום בישול עובדי כוכבים. משמע שמאכל שנאכל רק ע"י בישול אסור לאוכלו אם בישלו עכו"ם, וא"כ אסור לאכול תורמוס כיון שהוא נאכל רק ע"י בישול, ומדוע אם הם היו בני תורה היה מותר להם?

תירוץ: ר' יוחנן סבר שרב שמואל בר רב יצחק אמר רב אמר בלשון אחרת - כל מאכל שאינו עולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת אינו אסור משום בישולי עכו"ם, וכיון שתורמוס אינו עולה על שולחן מלכים לכן אינו אסור משום בישולי עכו"ם, אלא שרבי יוחנן גזר עליהם שלא לאוכלו כיון שהם אינם בני תורה (ושמא יבואו לזלזל בדיני בישולי עכו"ם), אבל לבני תורה מותר לאוכלו.

*

בעו מיניה מרב כהנא: האם מותר לעכו"ם להוליך ענבים של ישראל לגת (= מקום בו דורכים את הענבים להוציא מהם יין)?

אמר להו: אסור, לפי שכשם שאומרים לנזיר 'לך מסביב ואל תתקרב לכרם', כך צריך להתרחק מיין נסך, ולכן אסור אפילו שגוי רק יוליך את הענבים לגת.

קושיא: **איתיביה רב יימר לרב כהנא**: למדנו בכרייתא - עכו"ם שהביא ענבים של ישראל לגת בסלים ובדרדורין (= גיגיות קטנות), למרות שהיין מזלף על הענבים שבסלים ובגיגיות, היין מותר. ע"כ הברייתא. מוכח שמותר לגוי להביא ענבים לגת!

תירוץ: **א"ל הביא קאמרת וכו'**: אמר לו רב כהנא - הברייתא אמרה 'עובד כוכבים שהביא', דהיינו שאם הביא מותר, אבל אני אמרתי שלכתחילה אסור לו להביא, אמנם אם כבר הביא בדיעבד מותר.

*

הוא אתרוגא: מעשה באתרוג שנפל לתוך חבית יין, קפץ עובד כוכבים ואחז באתרוג בתוך היין שלא ישקע. אמר רב אשי לאנשים שהיו שם - תחזיקו ביד של הגוי

כדי שלא ישכשך את ידו ביין (= שהניסוך הוא ע"י שכשוך ויאסר היין), ותטו את החבית לצד אחד עד שישפך היין לתוך כלי אחר, ולאחר שיימשך היין מהגוי יוציא הגוי את היד מהחבית והיין יהיה מותר, לפי שכל זמן שהיד שלו בתוך היין אם הוא יוציא אותה אי אפשר לנו לשמור שלא ישכשך אפילו שאנו אווזים את ידו.

*

אמר רב אשי: עובד כוכבים שניסך את יינו של ישראל בכוונה, למרות שאסור לישראל למכור את היין לעובד כוכבים אחר, כיון שהיין אסור בהנאה, אבל מותר לו לקחת את דמי היין מאותו עובד כוכבים שניסך את יינו, כיון שאין זה נחשב שהוא נהנה מהיין נסך, אלא הוא אומר לעכו"ם אתה 'שרפת את היין שלי ואיבדת אותו, וכעת תשלם לי דמי יין כשר שהזקת לי.

אמר רב אשי, מנא אמינא לה: כלומר רב אשי מבאר מהיכן הוא למד דין זה.

דתניא: שלמדנו בבבביתא - עובד כוכבים שניסך את יינו של ישראל אפילו שלא בפני עבודה זרה, היין אסור בהנאה, ורבי יהודה בן בבא ורבי יהודה בן בתירא מתירים בהנאה כיון ש- 1. מנסכים רק בפני ע"ז, וכיון שהגוי הזה ניסך שלא בפני ע"ז אין זה יין נסך, 2. הישראל אומר לגוי 'אין לך אפשרות לאסור את היין שלי ללא רצוני', ולמרות שאסור לישראל למכור את היין לגוי אחר, אבל מותר לו לגבות את נזקו מאותו גוי שניסכו. ומדבריהם למד רב אשי שמותר לו לקחת את דמי יינו מהגוי.

*

ההיא חביתא: מעשה בחבית יין שניטל ה'ברזא' (= כמין ברז) שלה, והיין התחיל להישפך מהחבית. בא עובד כוכבים אחד וקפץ ממקומו כדי להציל את היין, והניח את ידו במקום הנקב כדי לעצור את היין שלא ישפך החוצה.

אמר רב פפא: כל הקילוח הסמוך לנקב אסור בשתיה, אבל לא בהנאה כיון שהנקב צר והגוי לא יכול לשכשך, ושאר היין מותר אף בשתיה, לפי שלדעת רב פפא היין שבצדדים אינו נחשב כמחובר לאסור את כל היין.

ואיכא דאמרי: ויש אומרים שרב פפא אמר שכל היין שמעל הנקב אסור בשתיה, שכיון שכולו נמשך לצאת מהנקב הרי שהוא מחובר ואסור, ושאר היין מותר.